Inflytelserik utrikes- och säkerhetspolitik

ALEXANDER STUBB,
utrikesminister

Finlands utrikes- och säkerhetspolitik bygger på goda bilaterala förbindelser, ett starkt inflytande i Europeiska unionens utrikes- och säkerhetspolitik, effektivt multilateralt samarbete och ett trovärdigt försvar.
Utrikesministeriet ska se till att målen uppnås så effektivt som möjligt. Det gör vi genom att driva Finlands intressen i bilaterala relationer, genom verksamhet i EU och genom att påverka i FN och andra multilaterala organisationer.

Stora förändringar i omvärlden

Många omvälvande händelser drabbade den internationella omvärlden år 2008. Framför allt den internationella ekonomiska krisen, som uppstod då finanskrisen bröt ut i september, satte sin prägel inte bara på ekonomin utan även på den internationella politiken. Under det finländska OSSE-ordförandeskapet förändrades verksamhetsförutsättningarna likaså radikalt i och med krisen i Georgien i augusti. Inom EU förändrades den politiska agendan förutom av ovannämnda händelser också av det försenade Lissabonfördraget.

Redogörelsen betonar EU:s roll

Utrikesministeriet spelade en central roll när regeringen utarbetade sin säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse. En tjänstemannaarbetsgrupp beredde ett utkast till redogörelse, som statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska utskott tog upp till behandling i slutet av oktober. I februari 2009 kom utkastet upp till behandling i riksdagen. Till stöd för redogörelsearbetet utarbetade utrikesministeriet i enlighet med regeringsprogrammet förutom Natoutredningen 2007 år 2008 dessutom en utredning om Europeiska unionens skyldighet till ömsesidigt stöd och bistånd. Redogörelsen ger en övergripande bild av den finländska säkerhets- och försvarspolitiken och granskar den internationella omvärlden och hur förändringar i omvärlden påverkar Finland. Redogörelsen betonar EU:s roll som Finlands viktigaste referensram och forum för påverkan när det gäller yttre förbindelser. Prioriteringar i den finländska EU-politiken är därför att EU driver en stark gemensam utrikes- och säkerhetspolitik och att unionens krishanteringsförmåga förbättras.

Mer övergripande krishantering

Internationell krishantering är en oskiljaktig del av den finländska utrikes- och säkerhetspolitiken. Det ligger i Finlands intresse att utveckla en övergripande krishantering. Finland gjorde en allt större insats i den internationella civila och militära krishanteringen genom att delta i EU-, FN-, Nato- och OSSE-ledda civila och militära operationer och i arbetet med att utveckla krishanteringen. Det centrala inom Natos partnerskap för fred har varit att delta i Natoledda insatser i Kosovo och Afghanistan.

Tätt samarbete mellan unionens medlemsländer

Den politiska dialogen med EU:s medlemsländer var fortsättningsvis intensiv. Bland EU-frågorna framträdde särskilt förberedelserna för att verkställa Lissabonfördraget. De viktigaste reformerna berör Europeiska rådet och dess ordförande, den höga representanten för utrikes frågor och säkerhetspolitik, rådets nya arbetsformer, EU:s ställning inom Förenta nationerna, uppgifterna vid unionens delegationer och inrättandet av en europeisk avdelning för yttre åtgärder. Finlands riksdag godkände Lissabonfördraget den 11 juni. När Irland röstade nej till fördraget i en folkomröstning stannade förberedelserna för fördraget upp på EU-nivå. Europeiska rådet i december lyckades fastställa ett förfaringssätt som ska göra det möjligt för Lissabonfördraget att träda i kraft före utgången av 2009.

De nordiska utrikesministermötena behandlade framför allt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete. I juni enades de nordiska utrikesministrarna om att en oberoende rapport ska utarbetas om utvecklingen av det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet under de kommande 10-15 åren. Den så kallade

Stoltenbergrapporten blev klar i februari 2009 och dess utvecklingsförslag för samarbetet ska behandlas vid utrikesministermötena.

Beredningen av EU:s Östersjöstrategi intog en central ställning i Östersjöpolitiken. Utrikesministeriet samordnade den finländska insatsen i beredningen av strategin tillsammans med statsrådets kansli. Finland har betonat vikten av att utnyttja den nordliga dimensionen (ND) som en yttre dimension i unionens interna strategi.

Nytt ramavtal med Ryssland under arbete

Finland deltog aktivt i utvecklingen av Europeiska unionens Rysslandspolitik och betonade vikten av att förnya ramavtalet som unionens förbindelser med Ryssland bygger på. I juli inleddes förhandlingar om ett nytt partnerskaps- och samarbetsavtal (PCA), men EU beslutade att avbryta dem på grund av krisen i Georgien. Förhandlingarna fortsatte i november. Utarbetandet av regeringens handlingsprogram för Ryssland, som ska stärka samordningen av Finlands Rysslandspolitik, fokuserade hösten 2008 på att höra olika aktörers synpunkter. Handlingsprogrammet antogs i april 2009.

De transatlantiska förbindelserna främjades fortsättningsvis såväl bilateralt som via EU. Finlands relationer med USA präglades av ett intensivt besöksutbyte på hög politisk nivå. De bilaterala relationerna utvecklades också genom ökad systematik och ökat samarbete inom olika sektorer, bland annat handel och ekonomi, miljö och energi samt krishantering. Utrikesministeriet inrättade ett transatlantiskt nätverk bestående av experter på hög nivå, och nätverket påbörjade sitt arbete i februari.

Kampanjstart för medlemskap i säkerhetsrådet

En av utrikesministeriets viktigaste uppgifter år 2008 var den nationella beredningen av den finländska kampanjen för ett medlemskap i FN:s säkerhetsråd. Finland strävar efter att bli icke-permanent medlem i säkerhetsrådet 2013-2014. Det aktiva skedet i kampanjen började efter att den isländska kampanjen tagit slut i oktober 2008. Kandidaturen till säkerhetsrådet främjades vid bilaterala politiska möten och tjänstemannamöten.

Före kampanjen för medlemskap i säkerhetsrådet utarbetade utrikesförvaltningen en FN-strategi. Strategin "En värld i samarbete" offentliggjordes i maj, och att genomföra och följa upp strategin är en central del av FN-politiken under de närmaste åren.

OSSE-ordförandeskapet gjorde Georgien bekant

En av utrikesministeriets största utmaningar år 2008 var att Finland innehade det roterande ordförandeskapet i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa OSSE. Ordförandeskapets mål var att effektivt förebygga och hantera kriser, att trygga OSSE:s valobservation, att främja stabilitet i Kosovo, att engagera Centralasien, att fördjupa samarbetet mellan OSSE och EU och att profilera Finland genom OSSE-ordförandeskapet. Målen uppnåddes mycket väl, trots att krisen i Georgien och händelserna som följde på krisen tvingade oss att omprioritera arbetet mitt under ordförandeskapet.

När krisen i Georgien bröt ut blev målet en effektiv krishantering i OSSE och ett gott samarbete med andra centrala aktörer. OSSE och EU samarbetade intensivt framför allt för att uppnå ett eldupphör. Finland lyckades i egenskap av OSSE-ordförande ge organisationen en avsevärt större roll inom internationell krishantering.

Under OSSE-ordförandeskapet blev Finland mer känt särskilt i länder utanför EU. Ministermötet i Helsingfors i december blev det största ministermötet som någonsin ägt rum i Finland, och mötet gjorde Finland känt internationellt.

Ett aktivt år inom handelspolitik, utvecklingspolitik och närområdessamarbete

PAAVO VÄYRYNEN,
utrikeshandels- och utvecklingsminister

Läget i WTO:s Doharunda dominerade handelspolitiken år 2008. Utvecklingspolitiken fokuserade på att genomföra det utvecklingspolitiska programmet. Samtidigt pågick arbetet med att förnya närområdessamarbetet.

Läget i WTO:s Doharunda dominerade den handelspolitiska verksamheten år 2008. Efter det resultatlösa ministermötet i Genève i juli är utsikterna för förhandlingsrundan fortsättningsvis osäkra. Finland strävar fortfarande efter ett balanserat, övergripande och ambitiöst resultat. Det vore viktigt att snabbt slutföra förhandlingarna också för att stoppa protektionismen som växer fram ur finanskrisen.

För industriprodukternas del utvecklades EU:s ståndpunkt i frågor som rör industrimaskiner, kemikalier och IT-produkter i en riktning som gynnar Finland. Dessutom betonade Finland vikten av tjänstehandelsförhandlingar. I jordbruksförhandlingarna fortsatte Finland att arbeta för ett resultat som i samband med reformeringen av jordbrukspolitiken garanterar att det går att idka jordbruk i hela EU-området.

Vi lyssnar på företagens behov

Företags export och internationalisering främjades flitigt. Utrikeshandels- och utvecklingsministern reste tillsammans med företagsdelegationer till sex länder för att främja exporten: Kina, Egypten, Mexiko, Norge, Ryssland och Azerbajdzjan. Representanter för företag deltog dessutom i ministerns resor till Moçambique, Namibia, Etiopien och Kenya. Under året genomfördes en enkät om handelshinder för företag. På basis av enkäten arbetar utrikesministeriet för att öppna markader.

För att underlätta u-landsimport publicerade Finland en riktlinje om sina importpolitiska mål. Också handelsrelaterat bistånd eller Aid for Trade spelade en framträdande roll: "Handelsrelaterat utvecklingssamarbete - Finlands handlingsplan 2008-2011" offentliggjordes i september. Planen syftar till att minska fattigdomen särskilt i de minst utvecklade länderna.

Ryssland allt närmare WTO

Ett ryskt medlemskap i WTO är ett av de mest centrala målen inom finländsk handelspolitik och det återstår endast några enstaka öppna frågor på vägen mot medlemskapet. Den viktigaste frågan för Finland är de ryska exporttullarna på råvirke. Utrikesministeriet kartlade aktivt alternativa lösningar på problemet. Den 12 november meddelade Ryssland under statsminister Matti Vanhanens besök i Moskva att de skjutit upp nästa höjning, vilket ger mer tid att hitta en slutlig lösning. Ryssland blev Finlands största handelspartner i början av 2008. I december började dock handelsutbytet och transitoexporten till Ryssland mattas av som en följd av den globala finanskrisen.

Det viktigaste ekonomiska samarbetsforumet mellan Finland och Ryssland är den mellanstatliga ekonomiska samarbetskommissionen. Under den ekonomiska samarbetskommissionen lyder 23 arbetsgrupper, som leds av olika ministerier och organisationer inom näringslivet. I fjol inrättades en ny underlydande arbetsgrupp, som fokuserar på att lösa problem i gränstrafiken.

Utvecklingspolitiska programmet lanserades

Utvecklingspolitiken fokuserade på att genomföra det utvecklingspolitiska programmet, som statsrådet antog år 2007, och på att aktivt påverka utvecklingsdebatten på globala forum. Det viktigaste målet för den finländska utvecklingspolitiken är att avskaffa fattigdomen och att främja hållbar utveckling enligt FN:s millenniemål. Det utvecklingspolitiska programmet betonar vikten av ekonomiskt, samhälleligt och naturekonomiskt hållbar utveckling.

I enlighet med prioriteringarna i det utvecklingspolitiska programmet ökades finansieringen för att främja hållbar utveckling särskilt inom sektorerna skog, vatten och miljö samt för landsbygdsutveckling, klimatsamarbete och utveckling av informationssamhället och handelskapaciteten i långvariga samarbetsländer och i det regionala samarbetet. Till de viktigaste nya utspelen i slutet av 2008 hörde det finländska initiativet för ett utvidgat Europa (Wider Europe Initiative), var syfte är att främja övergripande stabilitet i östra Centraleuropa, Sydkaukasien och Centralasien genom ett regionalt samarbetsprogram. Som nya initiativ i Afrika planerades stöd för institutet för hållbar utveckling i Tanzania och ökat samarbete med Afrikanska unionen.

FN och utvecklingsfinansieringsinstitut i fokus

År 2008 utarbetades också en riktlinje för multilateralt samarbete i syfte att styra genomförandet av utvecklingspolitiken när det gäller FN-systemet och institut för utvecklingsfinansiering. Finland ökade sitt finansiella bidrag till prioriterade utvecklingsfinansieringsinstitut och FN-organ. Dessutom bereddes en riktlinje för utvecklingspolitisk påverkan inom EU och sektorspecifika riktlinjer för miljö-, skogs- och vattensamarbete. Genomförandet av det utvecklingspolitiska programmet framträdde också i andra samarbetsformer såsom i samarbetet med frivilligorganisationer och i det humanitära biståndet.

Koherens och resultat var nyckelorden

Att konkretisera EU:s mål för en koherent utvecklingspolitik och att nå resultat genom utvecklingsbiståndet var viktiga prioriteringar för Finland. Finland var aktivt med och bidrog till att Europeiska rådet i juni 2008 bekräftade sina tidigare internationella åtaganden om biståndets omfattning.

En koherent utvecklingspolitik och ett resultatrikt utvecklingssamarbete stod högt på agendan både inom internationell utvecklingspolitik och i Finlands bilaterala samarbete. De genomgående temana i det utvecklingspolitiska programmet började integreras alltmer systematiskt i all verksamhet bland annat genom att anvisningar och arbetsprocesser utvecklades.

I internationella klimatförhandlingar fokuserade utrikesministeriet bland annat på internationell klimatfinansiering, u-landsfrågor och CDM, en av Kyotoprotokollets flexibla mekanismer. Utöver klimatförändringen ställdes utvecklingssamarbetet inför utmaningar i form av höga priser på mat och bränsle och den globala finanskrisen.

Reformeringen av närområdessamarbetet fortsatte. Samarbetets prioriteringar sågs över och det satsades alltmer på att främja ekonomiskt samarbete. Närområdessamarbetet stödde också målen för den nordliga dimensionens politik genom olika projekt. I samband med att närområdessamarbetets administrativa förfaranden förnyades skapades en mekanism för att harmonisera projekten med program för gränsöverskridande samarbete som genomförs på regional nivå (ENPI CBC). Finland och Ryssland antog ett handlingsprogram för närområdessamarbetet för 2009-2011 och betonade i programmet ett jämlikt partnerskap.

Globaliseringens utmaningar i det nordiska samarbetet

JAN VAPAAVUORI,
minister för nordiskt samarbete

På Nordiska ministerrådets (NMR) dagordning år 2008 syntes en stark betoning av globaliseringen. Under det finländska ordförandeskapet 2007 startade fjorton globaliseringsinitiativ som framskred under 2008, och globaliseringsprocessen befästes bland annat vid ett globaliseringsforum i svenska Riksgränsen och vid ett statsministermöte i juni.

Det bästa av Norden förevisas i Shanghai

De pågående globaliseringsinitiativen behandlar globaliseringens utmaningar och möjligheter för den nordiska samhällsmodellen och konkurrenskraften ur olika synvinklar. En del av initiativen är mycket konkreta, såsom de nordiska ländernas gemensamma framträdande vid världsutställningen i Shanghai 2010. Initiativens huvudsakliga syfte är dock ett nytt, mer långsiktigt samarbete till exempel inom klimat-, energi- och miljöforskning. Avsikten är att profilera Norden som en toppregion inom forskning, kvalitet och innovation. Projekten förutsätter tvärsektoriellt samarbete mellan de olika ministerråden och mellan medlemsländernas förvaltningar.

Fortsatt samarbete med grannländerna

I samband med Nordiska rådets session i oktober 2008 fastställdes att det viktiga samarbetet med grannländerna ska få fortsätta. NMR:s samarbetsprogram med Estland, Lettland, Litauen och nordvästra Ryssland fortsätter åren 2009-2013. Det arktiska samarbetet, som även omfattar stora områden i nordvästra Atlanten, fördjupas genom att en fortsättning antagits för det arktiska samarbetsprogrammet. Ministerrådet deltog år 2008 aktivt i EU:s projekt för den nordliga dimensionen och i olika projekt i Barentsregionen. Ministerrådet har också tagit en aktiv roll i utarbetandet av EU:s Östersjöstrategi.

I samband med Nordiska rådets session mottog statsministrarna en rapport om det nordiska forumet om gränshinder. Som en ny dimension i arbetet mot gränshinder betonade rapporten vikten av att se till att inga nya gränshinder upprättas i beredningen av ny lagstiftning. Statsministern och ministern för nordiskt samarbete hade fäst de övriga statsrådsmedlemmarnas uppmärksamhet vid detta i ett gemensamt brev tidigare på sommaren.

Effektivare klimatskydd

De nordiska länderna har inom globaliseringsprojekten aktivt arbetat för att klimatkonferensen i Köpenhamn ska nå enighet om ett ambitiösare globalt klimatavtal. Ett mål är att förevisa nordiska lösningsmodeller vid förhandlingarna. Målet får stöd av en ny nordisk strategi för hållbar utveckling för 2009-2012, som antogs år 2008. I samband med strategin antogs också en samnordisk deklaration om hållbar utveckling, "Norden som föregångare i hållbar utveckling", som undertecknades av alla nordiska statsministrar. Deklarationen betonar vikten av att hejda klimatförändringen och viljan att främja en dynamisk ekonomi, full sysselsättning, en hög utbildningsnivå, god hälsa och miljö i Norden.

Finanskrisen som bröt ut under årets senare hälft återspeglades också i det nordiska samarbetet. Ministerrådets ordförandeland år 2009, Island, upplevde en synnerligen kraftig finanskris redan 2008. Island uppskattar dock att finanskrisen inte kommer att ändra på ordförandeskapsprogrammet.